

הצורה האחת

והיחידה

חוקרים ברחבי העולם מעידים על קיומן של תבניות על-נפשיות הטמונות בנו ועל חשיבות הסמלים לחיי הנפש שלנו. אנחנו עדיין רחוקים מלהבין את הדינמיקות בנפש ואת השלכותיהן, אך נראה כי לארכיטיפים האלה יש השפעה מכרעת עלינו.

הם מעצבים את המערך הרגשי שלנו ואת תפיסת עולמנו האתית והמנטלית ומשפיעים על מערכות היחסים שלנו ועל ייעודנו השלם. הסמלים הארכיטיפיים בנפש פועלים על פי תבנית הוליסטית, והבנה מעמיקה שלהם יכולה לסייע בריפוי

מאת: יסמין ברגר

האמנות מבקשת לצלול אל המציאות, אל תוך צורות התהוותה ותהליכיה, אל תוך ההשתנות האינסופית שלה. האמן מזהה את הסמלים ואת הצורות הארכיטיפיים בעולם סביבו ומנסה למצוא בו שוב את מקומו באמצעות חזרה על פעולה של בריאה מחדש, חזרה נצחית על אופן התהוות הצורה האורגנית. **יוהאן וולפגנג פון גתה** אמר כי "ממכלול צורותיו של הטבע אנו לומדים על הצורה האחת והיחידה".* באמצעות הנפרד מתגלה הארכיטיפ, ובעקבותיו יכולים להתגלות גם הצרכים המהותיים המשותפים לאנושות.

תבניות על-נפשיות

האיכות החמקמקה של הקשר בין האמן לקמאי מצויה בתוך הדיאלוג עם הסמל והצורה בתהליך יצירת האמנות והופכת את מעשה האמנות לטקס חניכה, המאפשר לנו להיות בקשר עם הערכים המקודשים של החיים. תהליך היצירה הוא תעודה המעידה על האיכות הרגשית, הנפשית והמנטלית שלנו.

הפסיכואנליטיקן היונגיאני **רוברט מור** אומר כי בעתיד לא ישרדו אנשים "רגילים", משום שלא יהיו להם המשאבים הרוחניים לשרוד. ריפוי מגיע באמצעות הנומינוס, רצון האל שבתוכנו, מתוך חיבור אל המקודש.

מאז ומתמיד נוכח המיתוס מאחורי הקלעים של כל סגנון ותקופה באמנות. ההכרה באיכות העל-זמנית של המיתוס מצביעה על העובדה שמהו נצחי, גם אם חבו, נוכח תמיד ומשמש מרכיב הכרחי לשלמות החיים. הפנייה אל המיתוס מאפשרת קבלת עוצמה נפשית מכוחות נסתרים שמעל הבנתנו. מאז שהתרבות המערבית איבדה את התפיסה המיתית שלה, את הקוסמולוגיה של העולם, נפער חור עמוק בהבנתם של המבנים הקוסמיים של היקום, של מקומו של האדם בתוך הקוסמוס ושל נפש האדם. עוני רוחני זה הביא להתהוותה

בבני אדם מובנות תבניות-על מולדות של מחשבה ושל רגש, שכוננו על ידי קרל גוסטב יונג "ארכיטיפים נפשיים". ארכיטיפים אלה הם חלק מהחומרה האנושית, ואפשר למצוא את עקבותיהם כתוצרים בכל תחומי היצירה והפעילות האנושית. הם יכולים לפעול בתודעה ככוחות חיוביים או הרסניים. הם יצירתיים כשהם מעוררי השראה והרסניים כשהם נהפכים לנוקשים ולדעות קדומות

ספירת פיבונצ'י ועקרון הספין בחתך רוחב של קונכיית נאוטילוס

מרכבה ועיטורים בודהיסטיים במקדש בהקטפור. נפאל

של הפסיכולוגיה, ניסיון לגשר בין העולם הפרקטי לעולם המיתי. הפסיכולוגיה מדגימה בבירור כי הלוגיקה, הגיבורים והמעשים של המיתוס חיים וקיימים גם בעידן המודרני. בהיעדר מיתולוגיה כללית חיה ומוכרת בתרבות המערב, כל אחד מאיתנו אוצר בתוכו פנתיאון חלום פרטי שאינו זוכה להכרה, פנתיאון שהוא בסיסי ביותר ועם זאת גלומה בו עוצמה נסתרת*. כוחות הלא מודע מהדהדים לא רק בקליניקה, אלא גם במיתולוגיה, בדת, באמנות ובפילוסופיה - בכל תחומי היצירה. ההנחה היא שבבני אדם מובנות תבניות על מולדות של מחשבה ושל רגש, שכונו על ידי **קרל גוסטב יונג** "ארכיטיפים נפשיים". ארכיטיפים אלה הם חלק מהחומרה האנושית, ולכן טבעי שנמצא את עקבותיהם כתוצרים בכל תחומי היצירה והפעילות האנושית. הארכיטיפים הנפשיים יכולים לפעול בתודעה ככוחות חיוביים או הרסניים. הם יצירתיים כשהם מעוררי השראה והרסניים כשהם נהפכים לנוקשים ולדעות קדומות. טקסי מעבר וחניכה הם הרפסודות שעליהן

אנחנו שטים בעוברנו דרך חוויות חיינו המשמעותיות כגון התבגרות מינית, נישואים, סטטוס מעמדי, חברתי ומקצועי ותהליך המוות. הם מסייעים לנו לעבור אל השלב ההתפתחותי הבא. טקסי מעבר וחניכה אותנטיים מכוננים משמעות בנתיב האישי של כל אחד ובנתיב הקולקטיבי האנושי, שבו המטרה העליונה היא לכונן חיים בעלי משמעות וליצור מיזוג נפשי בין הזכרי לנקבי הפנימיים - האנימה והאנימוס היונגיאנים. טקסים אלה מעוררים יסודות רדומים בתוכנו ורותמים אותם להתפתחות האישית שלנו. זוהי הסיבה לצורך שלנו במיתוסים. הם רלוונטיים לכינון משמעות וסיבה לחיינו, להבנה ולגילום נצחי של הצרכים הבסיסיים המשותפים לכל אדם באשר הוא אדם; לכל קהילה באשר היא.

התהוות קוסמית אינסופית

יוזף בויס ראה את עצמו כאמן-שמאן. הוא הושפע מהאנתרופוסופיה ובגוף עבודתו מצוי נרטיב מיתי. הוא האמין כי עלינו להתחבר אל הכוח המניע, ההופך את

החיים ואת היצירה למקשה אחת, לראות כיצד בתוך כל מעשינו פועלת כממשות חיה תמונת אדם ועולם חדשה ולאחד מחדש את שלושת הענפים של חיי הרוח, שנקרעו זה מזה בתחילת העידן המודרני - המדע, האמנות והדת. כתוצאה מהקרע איבדה האנושות את הכוח המאחד של החיים החברתיים, התלוי בשלמות האנושית הפנימית של כל פרט ופרט*. לתפיסתו של בויס, האמן הוגה ויוצר, וביצירתו העולם נוצר מחדש. ואולם, החוקיות של השפה האמנותית מתגלה באמצעות תהליך היצירה כאותה חוקיות שיצרה את העולם מלכתחילה. האמן נהפך לשותף וממשיך את ההתהוות הקוסמית הבלתי פוסקת*. מתוך איחודם מחדש של שלושת הענפים, תיווצר העוצמה הקיומית וההכרתית, שתוכל להתגבר על הדואליות שבין האדם לעולם, בין היחיד לחברה, ועל התהום הפעורה כיום בין חזון למציאות. ריטואל מאגי אינו מעשה קסמים, אלא התכווננות נפשית. ההגדרה הטובה ביותר למילים "קסם" ו"כישוף" היא "פעולה סמלית עם כוונה", וזוהי משמעות התהליך

לתפיסתו של יוזף בויס, האמן הוגה ויוצר, וביצירתו העולם נוצר מחדש. האמן נהפך לשותף וממשיך את ההתהוות הקוסמית הבלתי פוסקת. מתוך איחודם מחדש של שלושת הענפים - המדע, האמנות והדת - תיווצר העוצמה הקיומית וההכרתית, שתוכל להתגבר על הדואליות שבין האדם לעולם, בין היחיד לחברה, ועל התהום הפעורה כיום בין חזון למציאות

מבנה פרקטלי ועקרון הספין בכרובית רומית

לעומת החברה המערבית, חברות ארכאיות ופרה־מודרניות מתייחדות בתפיסת עולם המתקוממת כנגד הזמן, הקונקרטי, ההיסטורי, ומתאפיינות בזיקה לשיבה מחזורית אל הזמן המיתי של הראשית. על פי תפיסת עולמן, תולדות העולם בנויות ממחזורים קוסמיים. אפשר לייצג את שתי התפיסות האלה באופן צורני – התפיסה החילונית של הזמן הליניארי היא קו, ואילו התפיסה הארכאית המחזורית היא מעגל

הטקסי. המילה "פעולה" היא בהקשר של משמעות יוצרת. זהו מעשה האמנות במובנו המקורי העמוק ביותר. האמנות נהפכת לחיים והחיים הם טקס ודבקות בחיים הנצחיים. הם נהפכים לדת של היומיום, להוויה חברתית חדשה. זוהי האמנות על פי בויס*.

חוקר הדתות **מירצ'ה אליאדה** מדבר בספרו "המיתוס של השיבה הנצחית"* על מיתוסים ברחבי העולם, המבטאים כולם אותה חזרה אינסופית לנקודת המקור, לסינגולאריות, The First Time. לשיטתו, הפילוסופיה המערבית מסתכנת ב"פרובינציאליות", בכך שהיא מתרכזת באופן קנאי במסורת שלה אגב התעלמות מהבעיות ומהפטרונות של מחשבת המזרח ובכך שהיא מתעקשת לא לייחס חשיבות לחוויה של האדם הילידי השייך לחברות המסורתיות. לדעתו, האנתרופולוגיה הפילוסופית יכולה ללמוד הרבה מן האופן שבו האדם הילידי העריך את מצבו ביקום. הכרת תפיסות עולם ילידיות תרענן כמה הנחות יסוד בפילוסופיה*. עוד טוען אליאדה כי המיתוס הוא

הפילוסופיה של ההיסטוריה. לעומת החברה המערבית, חברות ארכאיות ופרה־מודרניות מתייחדות בתפיסת עולם המתקוממת כנגד הזמן הקונקרטי, ההיסטורי, ומתאפיינות בזיקה לשיבה מחזורית אל הזמן המיתי של הראשית. דחיית הזמן הליניארי, הקונקרטי, וההתנגדות לכל ניסיון של "היסטוריה" אוטונומית חסרת סדר ארכיטיפי הן תוצאה של תפיסת עולם ולפיה תולדות העולם בנויות ממחזורים קוסמיים ובתוך כל מחזור מתקיימת ההיסטוריה המוכרת לנו. אפשר לייצג את שתי התפיסות האלה באופן צורני - קו מול מעגל. התפיסה החילונית של הזמן הליניארי היא הקו, ואילו התפיסה הארכאית המחזורית היא המעגל.

לחיות את המיתוס

לאדם הילידי, "הממשות היא פונקציה של חיקוי ארכיטיפ שמימי*". הממשות מוענקת על ידי השתתפות ב"סימבוליזם של המרכז". הערים, המקדשים והבתים נהפכים לממשים בכך שהם מזוהים עם "מרכז העולם" - אבן האומפאלוס באורקל מדלפי, המאצ'ו פיצ'ו בפרו, הר הבית בירושלים, פסלי המואיי

המונומנטליים באיי הפסחא ועוד. פולחנים ומעשים חילוניים משמעותיים מכיוון שהם חוזרים במתכוון על מעשים מסוימים שנעשו בראשונה על ידי האלים, הגיבורים או האבות והאימהות הקדומים.

כחברה מערבית פוסט־מודרנית, הדחקנו את העובדה כי האנתרופולוגיה, חקר תרבויות אוניברסלי, היא הסיפור השלם והמורשת האנושית השייכת לכולנו. הנרטיב האנתרופולוגי מקיף אותנו מכל עבר, וכל תרבות היא חוט יחידי במארג ססגוני. רק אם נבין זאת, נבין את רב הממדיות והעושר של החוויה האנושית.

האנתרופולוגים **קול שוסטר ואדמונד קרפנטר*** חוקרים את הימצאותן של תבניות צורניות אוניברסליות, ארכיטיפים נפשיים שמתורגמים לארכיטיפים צורניים המופיעים בתרבויות שונות ברחבי העולם עוד משחר האנושות. מחקרם חושף תבניות אוניברסליות של התארגנות המצויות בבסיסן של אמנויות מסורתיות. תפיסת עולם ליניארית וחינוך היסטורי עומדים בבסיס התרבות המערבית מאז עלייתה. תפקידו העיקרי של הזיכרון

בהנצחתן של תרבויות מסורתיות טמון בייצור תבניות צורניות של התארגנות שהן עתיקות מאוד ויציבות לאורך הזמן. זוהי הסיבה שמתקיים דמיון כה רב בין דוקטרינות דתיות לפולקלור, לאמנות ולארכיטקטורה ברחבי העולם. אמנויות ילידיות מציעות לנו אמצעי חשוב לחדור לאזורים מסוימים של האמנות העתיקה - "טרה אינקוגניטה", בעברית: "ארץ לא נודעת". אמנות סכמטית מתקופות פרהיסטוריות תיוותר נושא של השערות חסרות מענה אם לא נתבונן ונשווה אותה לעיצוב ילידי ולעיצוב מודרני עכשווי. התפיסה העומדת מאחורי השוואה זו פשוטה - אמנות מולידה אמנות. אם ברצוננו ללמוד את ערש האמנות המסורתית, עלינו לחפור עמוק*.

לצד החיים בחברה המערבית המטריאליסטית, ניכרת גם מגמה גלובלית של קהילות וירטואליות ופיזיות, חברתיות, אקולוגיות ואמנותיות המעוניינות בהתפתחות תודעתית ורוחנית ופועלות ליצור אלטרנטיבות של קיימות. תנועה רוחנית גלובלית מתפתחת זו מדגישה כיצד באמצעות דרכי ביטוי קדומות וחדשות, מתמוגג השילוש מיתוס-פולחן-מקודש באופן המשקף עידן מקביל של תודעה מתפתחת המחזיר את המיתוס לחיי היומיום.

האמנים המשתייכים לרנסנס רוחני זה של אמנות מיתית, ל"ניאר-שבטיות", שואפים לבטא את המיתוס הפרטי שלהם, כך שינחה את הדרך האישית ויעניק להם את המפתחות לפצח את עצמם. מגמה אמנותית זו מראה כי אפשר לחיות את המיתוס ואת הכמיהה שלך. אמנים חדשים אלה מביאים את הפרסונה שלהם למרחב הציבורי, נראים על ידי אחרים ויוצרים אינטראקציה עם הקהילה.

אמנות במלוא המובן

המבנה הדתי הקמאי ביותר הוא אנימיזם - הרואה נשמה בכול, שבו הטבע הוא הדת והאדמה היא המקדש. בהקשר

הזה, הרים, נהרות, ערים ומקדשים הם ביטוי ממשי לכוחות ארכיטיפיים ביקום. עולם החומר הוא "תבנית" או "כפיל" הקיימים ברמה הקוסמית, וכך הם מעניקים מובן למושג הדואליות שבעולם המציאות.

אליאדה מדבר על טריטוריות כארכיטיפים, על אזורים "פראיים" לעומת "מעובדים". טריטוריות מתורבתות מקושרות לרמה הקוסמית "העליונה", ואילו אזורים "בתוליים" בלתי נודעים מיוחסים לכאוס - לקיום בלתי מובחן חסר צורה טרום הבריאה. כיבוש טריטוריאלי של אזור בתולי מלווה בטקסים המעבירים תהליך של "בריאה מחודשת", חזרה סמלית על מעשה הבריאה. האדם תמיד בונה על פי ארכיטיפים. הדגם קודם תמיד לאדריכלות הארצית ונמצא באזור אידיאלי של הנצח. התבוננות מעמיקה באמנויות התרבויות הילידיות חושפת אינטליגנציה ואינטואיציה עמוקה, תפיסת עולם רוחנית לכידה, וירטואוזיות אמנותית ויכולת הפשטה. העיצובים המופשטים המרהיבים נובעים מהתבוננות בטבע. האדם הילידי הוא מדען הלומד מן הטבע שבו הוא נמצא. קרמיקה, גילוף, טקסטיל וקעקוע ילידי הם מחווה של התבוננות מעמיקה בטבע והכרה בכוחות הפועלים והמקיימים אותנו על פני האדמה, בקשרים הבין-דוריים עם האבות והאימהות הקדמונים.

בדרך כלל, הסמלים נבחרים מתוך שפת הסמלים והצורות של המורשת השבטית. כך נוצרים עיצובים בעלי אופי סמלי, השואבים השראה מתופעות העולם הטבעי כגון ביולוגיה, בוטניקה, גרמי השמים וגוף האדם, ונהפכים לתבניות צורניות וגיאומטריות ארכיטיפיות.

האדם המתקדש נהפך לאמן במלוא מובן המילה. הוא יוצר עולם חדש של זיקות ויחסים. הוא מבקש פעולה מודעת, מטמורפזה וביטול של הניגודים במציאות הממשית. אין זו אשמתו של העולם שהוא

מופיע בעינינו כאובייקט חסר חיים ונשמה, מכיוון שמקור ההפרדה מצוי בצורה מסוימת של מחשבתנו וחיינו. עלינו לבקש את המפתח לביטולה אך ורק באדם*.

האנתרופולוגית אלן דיסניאק טוענת כי "בתרבות המודרנית, החשוב והמשמעותי - כבר איננו מעניין אף אחד". האם מצבה המבלבל והבלתי מספק של האמנות בעולמנו קשור בעובדה שכבר לא חשובים לנו הדברים המשמעותיים? בחברה הנוחה להשפעה וההדוניסטית שלנו, שאיפות רוחניות מאבדות מתוקפן ומהרלוונטיות שלהן. חוויותינו את הבלתי רגיל מוסטות לעבר חוויות של תרבות צריכה קפיטליסטית, של אלימות ושל חוסר אחריות אקולוגי.

דיסניאק טוענת כי היצירה היא דחף אבלוציוני הטבוע בהומו ספיינס, ומכנה זאת "הומו אסתטיקוס". בתרבויות פרה-מודרנית ופריהיסטוריות, האמנות נוצרה עבור טקסי מעבר וחניכה אישיים וקהילתיים בהקשר רב-תחומי - במסגרת של אמנות פלסטית, מוזיקה וריקוד, קישוט הגוף וקעקוע, כתיחת הוליסטי. היה חשוב שכל בני הקהילה ישתתפו ולא רק מי שנחשבו לבעלי כשרון. המטרה הייתה ריפוי וטרנספורמציה דרך שלבי המעבר והחניכה. הפרקטיקה אפשרה לקהילה ללמוד ולחוות את העולם שסביבה באופן בלתי אמצעי. ארכיטקטורה פרה-מודרנית, קעקוע ואמנות טקסטיל, קרמיקה ועץ הם שפה אחת.

שפת האור והבריאה

עוצמה אדירה טמונה בצורות הגיאומטריות ובסמלים הקיימים בעולם, המהווים קודים הצפונים עמוק בתוך הדי-אן-איי האנושי. באמצעות למידה וחיבור ויזואלי לצורות, אפשר להגדיל את טווח המידע מעבר לקיים בנו, לאפשרויות ולעומקים האינסופיים הקיימים בו. לאט ובהדרגה אנחנו נזכרים בידע משום שהסמלים קיימים בתוכנו ומוכרים לתאי הגוף שלנו. כל סמל מכיל בתוכו מידע אינסופי שהוא הרבה מעבר לגבולות הידע

מחקרם של האנתרופולוגים קרל שוסטר ואדמונד קרפנטר חושף תבניות אוניברסליות של התארגנות המצויות בבסיסן של אמנויות מסורתיות. תפקידו העיקרי של הזיכרון בהנצחתן של תרבויות מסורתיות טמון בייצור תבניות צורניות של התארגנות, שהן עתיקות מאוד ויציבות לאורך הזמן. זוהי הסיבה שמתקיים דמיון כה רב בין דוקטרינות דתיות לפולקלור, לאמנות ולארכיטקטורה ברחבי העולם

לגל מרכבה בגילוף אבן על קיר במקדש השמש קווארק. הודו

עוצמה אדירה טמונה בצורות הגיאומטריות ובסמלים הקיימים בעולם, המהווים קודים הצפונים עמוק בתוך הדי־אן־איי האנושי. באמצעות למידה וחיבור ויזואלי לצורות, אפשר להגדיל את טווח המידע לאפשרויות ולעומקים האינסופיים הקיימים בו. המשחק עם הצורות מרחיב את היכולת המוחית ליצור מבנים מחשבתיים מתחדשים שפורצים את גבולות המציאות העכשווית שלנו

תבנית־על היוצרת את היקום - אלוהים, בריאה או קוסמוס אינטליגנטי. ההבנה שיש תבנית־על היוצרת את היקום מעוררת צורך לערוך בחינה מחודשת של הבנתנו את היקום, תפקידנו בו והאחריות המוטלת עלינו כבני אדם.

כל דבר ביקום מתהווה אגב תנועה ספירלית במרחב רב־ממדי. סחרור הוא חוק דומיננטי המשפיע על הדינמיקה הנסתרת של עולמנו. אנחנו מבחינים בתנועה הזאת בטבע - בקונכיות, בפרחים, באצטרובלים, בדי־אן־איי וברוטציה של גלקסיות רחוקות. כל הקיים ביקום הוא שדות גל מסתחררים, ויברציות הרוטטות במצבי כבידה וגיאומטריה שונים, היוצרים את עולם החומר. הצורות הגיאומטריות הבסיסיות האלה הן הארכיטקטורה הנסתרת של עולמנו.

רעיון מרכזי המשותף כמעט לכל האמונות הוא שהיקום הוא ישות חיה בעלת תודעה. אינטליגנציית העל הזאת שזרה יחדיו את חוטי המרחב, הזמן, האנרגיה, החומר, הביולוגיה והתודעה בדמותה. על אף גודלו

פיזיקלית זוהי שפת האור, תנועת הגל והכבידה, שפת הבריאה האינסופית. הפיזיקה המאוחדת החדשה מוסיפה נדבך להבנה הזאת באמצעות המושגים "יקום פלסמטי" ו"שזירה קוואנטית". מחקרים בנושא גיאומטריה מקודשת מובילים אותנו להכרה שאנו חיים ביקום תבוני, מחובר ומלא חיים.

על פי רעיון היקום ההולוגרפי, הכול "אחד" על פני קני מידה שונים מן המיקרו אל המקרו, כמו רשת קורי עכביש שעליה אינספור טיפות טל. כל טיפת טל משקפת את המידע על כל טיפה אחרת, וכך המידע מוחלף דרך ממדי היקום במערכת יחסים הדדית. לולאה אינסופית של היוזן חוור, כשהרוחני והחומרי אחוזים יחד כמכלול וכדינמיקה סינרגטית.

גיאומטריה מקודשת היא שפה אוניברסלית של צורות גיאומטריות פונדמנטליות ותבניות־על שבאמצעותן היקום וכל אשר בו מתהווים. המילה "מקודשת" היא ערך שאי אפשר בלעדיו. כל דבר ביקום מתהווה על ידי עקרונות גיאומטריים זהים. יש

הקיים במוחנו המודע כרגע. המשחק עם הצורות מרחיב את היכולת המוחית ליצור מבנים מחשבתיים מתחדשים שפורצים את גבולות המציאות העכשווית שלנו. "העבודה עם הסמלים מעוררת את ידע הנשמה הטמון עמוק בתוכנו ומאפשרת לנוע בחיים בזרימה גלית ספירלית, נעימה ויצירתית, אגב חיבור לתדר קמאי, המחבר אותנו לאהבה ולאור אינסופי שקיים ביקום ובנו", אומרת **טליה טוקר**, חוקרת תרבות המאיה.

גיאומטריה מקודשת היא שפה אוניברסלית המבטאת את חוקי היקום והכוחות הפועלים בו. היא ביטוי הן של המציאות הנצפית והן של המציאות הנסתרת. הארכיטקטורה הסמויה, העומדת בתשתית כל הקיים ומדגימה את הדינמיקות שבהן נוצר, מתהווה ומתקיימת בכל דבר בקוסמוס האינטליגנטי.

תבנית פרח החיים, למשל, היא תשתית גיאומטרית הנוצרת מספירות, עיגולים, בלבד ומתוכה נוצרים כל הצורות, הדפוסים ושדות הגל הידועים לנו. מפרספקטיבה

העצום של היקום, נראה כי כולנו קשורים באופן אישי לאותה זהות נשגבת ונמשך לחיות הרבה זמן לאחר מות גופנו הפיזי".*

הבנת כוחות העולם

המילה "טנטרה" משמעה בסנסקריט "להתרחב", והיא מרמזת על גופים רחבים של ידע. בזכות הטנטרה אנחנו מבינים את מערכת הצ'אקרות. האדם לבדו לא יוכל עוד להיות סרגל המדידה של היקום. הוא ארוג באופן אינטגרלי עם כל הקיים ובכל דבר הוא מחפש את המהות התשתיתית הקרויה בשפת הטנטרה "העולם העדין", "Shastras".

כשחושבים על אמנות מופשטת, בדרך כלל חושבים במושגים של מרחב וזמן. אמנות טנטרה מרחיקה מעבר לכך ומביאה מושגים של קול ואור ולכך אין שום מקבילה באמנות המערבית. בתהליך רוחני זה, שפת סימנים חדשה המסמלת את יחסי האדם-יקום מתגלה ונהפכת לנגישה ולשימושית. אמנות טנטרית יכולה להיחשב, למשל, לאחת מצורותיה הבסיסיות המהותיות של היוגה. לנוכח מגבלות השפה, פונה האמנות לסמליות מופשטת של קווים אופקיים ואנכיים, נקודות ועיגולים. לעומת זאת, האמנות הטנטרית תמיד מחפשת אחר ערכים בסיסיים ומהותיים, צורות המתחברות אל תוך תבניות ארכיטקטוניות וגיאומטריות. אלה הם הארכיטיפים הצורניים*.

הארכיטיפים הצורניים הבסיסיים - מעגל, ספירלה וקו, מנהדים בתוכנו ברמות שונות. בעולם המציאות, הארכיטיפ נפגש עם עקרון הדואליות - נקבי וזכרי, ריק ומלא, הפרעה והתמזגות, עומק והשטחה, יציבות והסטה, תנועה וסטטיות, איון וניילה, סימטריה ואסימטריה, פרטי ואוניברסלי, מקרי ומכוון, ארעי ועל-זמני.

סמלים וצורות טנטריות הם מאגר ידע עצום שמעט מאוד ידוע עליו. הם מאירים את הצורה והצבע ומנגישים את ההתפתחות

הרוחנית. ידיעת הסדר הקוסמי מובילה את התלמיד הטנטרי להפוך את עצמו לחלק מהמסתורין. בעידן העתיק, זה מה שגילה לאמן הטנטרי את האמת, הפותחת פתח להבנה חדשה של כוחות העולם. כעת אמנים עכשוויים מנסים לבטא, לראות, לדעת, לגלות וליהנות מהתפקודים או מהכוחות האלה.

היכולת לראות את האמת תלויה ביכולת של התודעה להיות שקטה ודוממת כדי לקבלה. אמת יכולה להיחוו רק באופן אינטנסיבי. לכן, אמנים טנטרים מקדישים את עצמם למשימה של מיזוג ואינטגרציה של החזיונות שלהם. בהודו, המשימות האלה נחשבו לענף של היוגה וכללו, כמו כל פעילות רוחנית אחרת, דיסציפלינה ופולחן. טקסטים טנטריים מדגישים את חשיבות הוויזואליזציה והמשמעות הנסתרת של הדברים. החזון מאפשר לאמן לראות ולחוות את המציאות בצורה נעלה של ריכוז ומיקוד שהם גבוהים יותר מאשר רק דימויים. באמצעות פולחן, מדקלם המאמין מנטרה המתארת את הישות השמימית ויוצר דימוי מנטלי מקביל. תפילותיו נענות באופן שמתייחס לצורה המדומיית ולאותה "ההתמקדות" מובאות המנחות.

מצבי תודעה גבוהים

עושר של מחקרים ארכיאולוגיים, אסטרונומיים, מתמטיים, גיאולוגיים וקרטוגרפיים מצביע על הקבלות וזיקות ישירות בין מבנים ארכיאולוגיים קדומים וקונסטלציות כוכביות. מונומנטים כגון מאצ'ו פיצ'ו בפרו, מתחם שלוש הפירמידות בגיזה, מקדש אנקור ואת בקמבודיה וצירי הנסקה בפרו מכילים מידע מקודד ובו ידע מדעי מתקדם בתחומים שונים כגון אסטרונומיה, טריגונומטריה, גיאומטריה, ארכיטקטורה וקול.

בתחום הארכיאולוגיה העכשווית מצטברות ראיות רבות המבססות את האפשרות שהמצרים הקדמונים הבינו ויישמו היטב את עקרונות הגיאומטריה

המקודשת. האיגי'פטולוג **שואלר דה לוביץ'*** חקר את האמנות ואת המונומנטים במצרים הקדומה והוא רואה בהם מדע מקודש המבוסס על סמליות, על פרופורציות הרמוניות ועל גיאומטריה מקודשת; תבונה עמוקה המקודדת בתוך ההירוגליפים, המונומנטים, המקדשים והאמנות המצרית הקדומה. כשהוא מפרש את ההירוגליפים כנשאים של מסר הרמטי, גילה דה לוביץ' במצרים את העדויות הקדומות ביותר למדע מקודש, שנהפך לבסיס של הפילוסופיה הנצחית, שפרגמנטים ממנה נשמרו עד היום בידי הגנוסטים, הסופים, המקובלים, הרוזנקרויצרים והבוניס החופשיים, אך בעיקר בידי מורים רוחניים מוארים ורואי נסתר.

הכלים הסמליים המצריים נועדו לאפשר הבנה מיידית אינטואיטיבית יותר מאשר העברת מידע. הם היו אמצעי לחמוק מכבלי החומר, המגביל את האינטליגנציה האנושית, ולהתחבר למצבי תודעה גבוהים ונעלים יותר. המצרים לא הבחינו בין מצבי תודעה גבוהים לגוף הפיזי. להפך, הבחנה זו היא אשליה מנטלית. הכול ביקום היה עבורם דרגות שונות של מצבי תודעה*.

במשך 15 השנים שבהן התגורר במצרים, גילה דה לוביץ' כי קומפלקס המקדשים בלוקסור מכיל "שיעורים גלובליים". כל מקדש הוא פרק של תמה ספציפית שבתוכה המדע המקודש הזה מתפתח. כל מקדש "מדבר" דרך התכנית הכוללת שלו, האוריינטציה התשתיתית הבסיסית של התכנון שלו, בחירת החומרים שלו והפתחים בקירותיו.

במקדש לוקסור גילה דה לוביץ' את מה שהוא כנראה המונומנט היחיד המייצג באופן אפקטיבי את ההדמיה הארכיטקטונית של האדם. המקדש מכיל ידע אזוטרי כגון מיקומן של בלוטות אנדוקריניות, מרכזי האנרגיה ההינדואיסטיים, הצ'אקרות ונקודות דיקור. הוא גילה כי האוריינטציה האסטרונומית של המקדש, הגיאומטריה

פנתיאון האלים והאלות המצריים הקדומים הוא דוגמה לתפיסות פגאניות המגלמות כוחות טבע אוניברסליים מעוררי יראה. כוחות אלה באים לידי ביטוי באדם ככוחות נפש, כארכיטיפים של מצבי תודעה. המקדש הוא סמל ליקום, מקום מפגש קהילתי לחוות ולמדוט על הארכיטיפים של חוקי היקום ולגלם אותם תודעתית בנפש. המקדש מייצג את האל ואת העיקרון, מבנה חי של עיקרון רוחני

תבליט של ידיים אחוזות באנח' (ankh) – המסמל את המעבר בין המציאות הנסתרת למציאות הנגלית. מצרים העתיקה

מבלי לפענחו באמת, מזכיר לו המטפיזיקאי כי אי אפשר לחקור את האמת, אלא רק לדעת באופן אינטואיטיבי או באמצעות חזון. כדבריו של **ג'וזף קמפבל**, המיתוס הוא הפתח הסודי שדרכו זורמות האנרגיות הבלתי נדלות של היקום כדי להתבטא בתרבות האנושית. דתות, השקפות עולם, אמנויות, המוסכמות החברתיות של האדם הקדמון והאדם ההיסטורי, תגליות המדע, הטכנולוגיה והחלומות שלנו, כולם מבעבעים ועולים מאותו בסיס. בסמלי המיתוס אי אפשר להשליט סדר וגם אי אפשר לדכאם לצמיתות. הם תוצרים ספונטניים של הנפש. בכל אחד מהם טמון בשלמותו זרע העוצמה של המקור שממנו נבע*.

לצבעים ולצלילים וכן בין סוגים של צמחים, בעלי חיים ואיברים בגוף מותגלות באמצעות מדע שלם של מספרים*. פנתיאון האלים והאלות המצריים הקדומים, הנקרא "נטר", המקור למילה "Nature", דומה בתפיסתו לטיטאנים הקדומים ולתפיסות פגאניות נוספות, המגלמות כוחות טבע אוניברסליים מעוררי יראה. כוחות אלה באים לידי ביטוי באדם ככוחות נפש, כארכיטיפים של מצבי תודעה. המקדש הוא סמל ליקום, מקום מפגש קהילתי לחוות ולמדוט על הארכיטיפים של חוקי היקום ולגלם אותם תודעתית בנפש. המקדש מייצג את האל ואת העיקרון, מבנה חי של עיקרון רוחני. בעת שהמדען מנסה להגיע אל הבלתי ידוע

של המבנה שלו, ההדמיות והכתובות הן ביטוי סמלי לגוף האדם ולמיקומים מדויקים מבחינה פיזיולוגית. הגוף האנושי הוא סינתזה חיה של התפקודים הוויטליים החיוניים של היקום. בתוך המקדש מתרחש המאבק הפרימורדיאלי בין אור לחושך, בין יין ליאנג, בין כבידה לריחוף, בין האל לאלה, בין זכר לנקבה ובין מלך למלכה*. זהו מקדש שעל האדם לשכללו ולזקקו דרך הגלגולים עד ליצירת רפליקה של האדם הקוסמי. עבור זה לובץ' המקדש מייצג גם מידות קוסמיות ושמימיות והתכתבויות עם תנועת הגופים השמימיים ועם עידנים אסטרונומיים ספציפיים. ההשתלבויות בין מערכות היחסים והזיקות בין כוכבים, לפלנטות, למתכות,

מקורות ביבליוגרפיים

- רודולף שטיינר, "אסתטיקה של העתיד – פרי רוחו של גתה", הוצאת מיכאל, תרגום: אילן ויג, 1971-1985.
ישעיהו בן אהרון, "מחווה ליוזף בויס", מאמר, קו 8, מגזין, 1988.
מירצה' אליאדה, "המיתוס של השיבה הנוצחית – ארכיטיפים וחזרה", מצרפתית: יותם ראובני, הוצאת כרמל ירושלים, 2000.
Carl Schuster & Edmund Carpenter, "Patterns that connect – Social Symbolism in ancient and tribal art", Harry N. Abrams, Inc., Publishers, New York.
יסמין ברגנר, "מסע החניכה הגדול", מאמר, "ערב רב" – מגזין מקוון לתרבות ולאמנות, 2013.
Ellen Dissanayake, "Homo Aestheticus - Where art comes from and why", University of Washington Press, Seattle & London, 1995.
www.mayazone.co.il
דויד וילקוק, "חקירות שדה המקור – מדע נסתר ותרבויות אבודות מאחורי הנובאות של 2012", הוצאת מרקם, 2015, מאנגלית: עופר משיח.
"Tantra art - Its philosophy and physics", Ajit Mookerjee, Ravi Kumar publishing, 1966, Paris-New Delhi.
John Anthony West, "Serpent in the sky – the high wisdom of ancient Egypt", Quest books, theosophical publishing house, Wheaton IL. USA.
ג'וזף קמפבל, "הגיבור בעל אלף הפנים", הוצאת בבל, תרגום: שלומית כנען, 2013 (פורסם ב-1949).